

LESSUGGESTIES BIJ:

ALTIJD DICHTBIJ

MARK JANSSEN

GROEP 3 & 4

Gewone editie: ISBN: 978 90 477 1264 0 | Uitvoering: Gebonden | Prijs: € 16,95

Luxe editie: ISBN: 978 90 477 1309 8 | Uitvoering: Gebonden | Prijs: € 29,95

THEMA'S

**VERDRIET VERWERKEN, OVERLIJDEN, DIERBARE PERSONEN,
NEPAL, DE WERELD, NATUUR, CULTUUR, CONTRAST EN
WEERSPIEGELING**

Met het prachtige prentenboek *Altijd dichtbij* kun je een week lang aan de slag in de klas met verschillende onderwerpen rond de hoofdthema's 'Waar woon jij?' en 'rouwverwerking'.

Lesbrief ontworpen door **De Gouden Zebra**

SAMENVATTING

Altijd dichtbij is een prentenboek met schitterende gedetailleerde zwart-witillustraties dat je laat kennismaken met het prachtige land Nepal en laat zien hoe de jongen Babu zijn verdriet van het verlies van zijn oma verwerkt.

Het verhaal:

Oma is er niet meer...

Wat doe je met een gemis dat alleen maar groter wordt als je probeert minder te missen? Ontdek hoe je overal tekenen kunt zien van de liefde, de aandacht en de aanwezigheid van die ene die lijfelijk niet meer aanwezig is. Maar toch altijd dichtbij.

Een verhaal dat ontroert in schoonheid, eenvoud en taal – en troost en hoop brengt voor jong en oud.

Wie gemist wordt is nooit ver weg.

Thema's:

- Verdriet verwerken
- Overlijden
- Rouwverwerking
- Dierbare personen
- Nepal
- Waar woon jij?
- Natuur & cultuur
- Contrast
- Weerspiegeling

Inhoudsopgave:

1. Introductie: over het leven in een ander land
2. *Altijd dichtbij* samen lezen
3. Ontdekken: zoek en tel
4. Knutselen: wolken en sterren, zwart-wit-techniek, Tibetaanse vlaggetjes
5. De wereld en ik: wonen in Nepal
5. Activiteit: spiegelen en reflectie
8. Bewegen: apenkooien

INTRODUCTIE

Wonen in een ander land

Vorbereiding

- De dag voordat je uit *Altijd dichtbij* gaat voorlezen, geef je deze opdracht op een briefje mee naar huis:
'Neem iets moois mee van huis uit een ander land.'
- Zorg ervoor dat je zelf ook een bak/mand hebt staan in de klas met voorwerpen die met een ander land te maken hebben, bijvoorbeeld schelpen, een souvenir, een beeldje uit het land, een magneet, foto's, etc. Als leerlingen thuis niets hebben kunnen vinden, kunnen ze altijd nog iets op school uitkiezen.
- Maak een grote kring.

Uitvoering:

- Nodig leerlingen uit in de kring.
- Vraag iedereen het voorwerp dat zij hebben meegenomen omhoog te houden. Kijk naar elkaar: 'Wat zie je?'
- Vraag leerlingen te gaan staan met hun voorwerp in hun hand. Vorm twee kringen: een binnen- en een buitenkring.
- Geef de volgende instructie: 'Vertel degene die tegenover je staat over het land waar het voorwerp vandaan komt. Ben je er geweest? Kun je iets vertellen over de natuur, het eten, de mensen of de huizen?' Na één minuut schuift de binnenkring een plekje door, zodat de leerlingen tegenover een andere leerling staan. Doe dit een aantal rondes.
- Rond af en vraag: 'Heb je met iemand gesproken die in hetzelfde land is geweest?'
- Een week lang krijgen de voorwerpen en foto's een mooi plekje in de klas op de verteltafel over reizen.

HET VERHAAL

Lees samen het boek *Altijd dichtbij*. Bekijk het land waar Babu woont en bespreek de emoties van Babu.

Context

Babu's oma is overleden. Babu mist zijn oma en ze voelt ver weg. Oma heeft tegen hem gezegd: 'Als je je verdrietig voelt, omdat ik er niet meer ben, juist dan ben ik heel dichtbij je.' Aan het begin van het verhaal begrijpt Babu daar niet veel van en hij voelt een groot gemis. Hij denkt, hij onderzoekt, hij vraagt... en met de tijd maakt zijn verdriet plaats voor een ander gevoel: oma is altijd dichtbij.

Vorbereiding

- Zorg voor een exemplaar van *Altijd dichtbij*.
- Het boek leent zich uitstekend voor het bespreekbaar maken van het verliezen van een dierbaar iemand en het verdriet dat dit met zich meebrengt. Maar tast altijd goed af of een kind daar klaar voor is. Door in kleine groepjes te werken kun je dit beter opmerken.

Lezen en filosoferen

Wil je de thema's 'verlies van een dierbaar iemand' en 'verdriet' aan de hand van het prentenboek bespreekbaar maken? Lees het verhaal dan rustig een aantal keer voor, met veel interactie tussendoor. Wanneer je het vaker voorleest, vergroot je het begrip van het verhaal. Door herhaling begrijpen kinderen de woorden en de verbanden tussen de gebeurtenissen beter. Ook kunnen kinderen het verhaal steeds beter koppelen aan hun voorkennis en eigen ervaringen.

Dit kun je in stappen doen:

1. *Bekijk samen het omslag.*

Op het omslag van het boek zie je een indrukwekkend gebouw. Doe samen een voorspelling op basis van het omslag:

- Wat zie je op de kaft?
- Wat voor soort gebouw zal dat zijn?
- Waar speelt het verhaal zich af, denk je?
- Vertel dat dit het land Nepal is en pak een atlas of wereldbol erbij om te laten zien waar het land ligt.
- Wat zie je aan het jongetje op de kaft, hoe kijkt hij?
- Hoe zal hij zich voelen?

2. *Stop een aantal keer tijdens het voorlezen en betrek leerlingen actief.*

Op pagina 6, 7, 8 en 9 beschrijft Babu zijn verdriet. Ook lees je hoe hij zijn nare gevoel van zich af duwt en de boosheid deels oplost. Op pagina 10 en 11 weet je waarom Babu verdrietig is: oma is overleden. Hij moet flink zijn, maar hij heeft verdriet. Dit is een mooi moment om met de kinderen over het verhaal te praten:

- Waar komt het nare en boze gevoel van Babu vandaan?
- Heb je zelf wel eens zoiets meegemaakt?
- Hoe raak jij je nare gevoel kwijt?
- Heb jij iemand verloren die je dierbaar was?
- Wat zou jij tegen Babu willen zeggen?

Op pagina 14 en 15 filosofeert Babu over waar oma nu is:

' [...] vroeg ik mij af of oma misschien liever daar wilde blijven. Daar waar het heel fijn was.'

- Waar denk jij dat de oma van Babu is?
- Waarom zou het daar fijn zijn?

Op pagina 16 t/m 21 zie je allerlei plekken waar Babu zich terugtrekt om na te denken, zich fijn voelt en rust vindt: het meer van Pokhara, de Apentempel, de vallei en het huis van zijn opa en oma. Bekijk de platen samen nog eens goed.

- Waar word jij rustig van?
- Waar ben jij het liefst als je verdrietig bent, en waarom?
- Waar ga je naartoe als je goed wilt nadenken?
- Waar ben je het liefst als je blij bent?

Op pagina 24 en 25 is er wat tijd voorbijgegaan.

Babu zegt: 'Het ging goed met me.'

- Hoe gaat het nu met Babu?
- Wat is er veranderd?
- Hoe komt dat?

Op pagina 26 en 27 beseft Babu wat de tijd brengt.

Babu zegt: 'Ik begon het te begrijpen.'

- Wat begrijpt Babu nu?

3. *Laat de leerlingen na het voorlezen van het gehele boek het verhaal navertellen.*

Stel de volgende vragen:

- Kun je vertellen wat er wordt bedoeld met *Altijd dichtbij*?
- Waarom is dat de titel van het boek?
- Welke titel vind jij goed passen bij het boek?
- Zou jij in Nepal willen wonen?

Als dat te complex is, kun je leerlingen helpen met verbanden leggen. Blader terug door het boek. Kijk naar de gezichtsuitdrukking en houding van Babu. En stel de volgende vragen:

- Hoe voelde Babu zich aan het begin? Hoe zie je dat?
- Wat was er gebeurd?
- Wat deed Babu toen?
- Wat veranderde er? Aan het begin kijkt hij verdrietig, is hij veel alleen, ligt hij na te denken. Daarna omringt hij zich meer met vrienden en zie je hem weer lachen. Waar komt dat door?
- Hoe voelt Babu zich aan het einde van het verhaal?

4. Bespreek persoonlijke ervaringen n.a.v. het boek.

Als de leerlingen het verhaal goed begrijpen, heb je een mooi aanknopingspunt om een dialoog te voeren over rouwverwerking (mits een kind daar klaar voor is!).

- Hebben leerlingen iets speciaals bewaard van een dierbaar persoon die is overleden, of van een overleden huisdier?
- Iets wat je aan hem/haar doet denken? Een moment of een voorwerp? Of zie je degene in de natuur of in mensen, zoals Babu zijn oma overal in ziet?
- Laat ze dit voorwerp de volgende keer meenemen, als ze dat willen. Dan kun je er verder over praten in kleine groepjes van vier kinderen, of één op één.

ONTDEKKEN: ZOEK EN TEL

Op de gedetailleerde illustraties in *Altijd dichtbij* van Mark Janssen kun je zoveel ontdekken.

Vorbereiding

Nodig:

- Een paar grote illustraties gekopieerd op A3: het omslag, pagina 14 en 15, pagina 18, pagina 26 en 27
- Potloden
- De illustraties groot op het digibord

Uitvoering

De illustraties lenen zich goed voor tel-, zoek- en praatopdrachten. Deel de illustraties uit aan de leerlingen en zet ze ook groot op het digibord om met hen mee te kijken.

Hierbij een aantal ideeën:

- *Tellen*

Bekijk het omslag:

- Hoeveel mensen tel je?
- Hoeveel vlaggen?
- Hoeveel bogen?

Of pagina 18:

- Hoeveel apen tel je op de Apentempel?
- Zie je nog andere dieren?

- *Zoek*

Bekijk de illustratie van pagina 14 en 15:

- Hoeveel vogels vind jij op de pagina?

- *Praat*

Bekijk pagina 26 en 27 met de illustratie van de winkel:

- Noem om de beurt een dier dat je herkent.
- Welke souvenir-tjes herken je nog meer?
- Ben je zelf wel eens in een souvenirwinkel geweest? Wat vond je daar?

WOLKEN EN STERREN

Babu ligt op zijn rug naar de wolken te kijken: 'De wolken kon ik bijna aanraken. Vormen en kleuren die steeds veranderden. Mama zag er dieren in en papa gezichten van mensen.'

Het kan rustgevend zijn om naar de bewegende wolken te kijken. Kies een moment om dat samen met de leerlingen te doen.

Vorbereiding

Nodig:

- Schoolplein
- Papier (blauw)
- Lijm
- Watten

Uitvoering

- *Bekijk de wolken*
Is het een dag met mooi weer? Ga naar het schoolplein en laat alle leerlingen liggen. Vertel: 'We gaan iets bijzonders doen. Jullie mogen zo allemaal op je rug gaan liggen op de grond. Zodra ik de timer aanzet, mag je naar de wolken kijken. Doe dat in stilte. Kijk heel goed. Zie je vormen? Bewegen de wolken? Waar doen ze je aan denken? Klaar? Daar gaan we.'
- *Bespreek in tweetallen*
Zijn de drie minuten voorbij? Laat de leerlingen direct in tweetallen één minuut uitwisselen.
- *Bespreek plenair*
'Hebben jullie hetzelfde gezien in de wolken? Of iets heel anders? Hoe vond je het kijken naar de wolken? Doe je dat vaker?'

- *Maak een bijzondere wolkencompositie*
Vraag de leerlingen de wolken na te maken die zij net hebben gezien. (Of loop maar even naar het raam; is het al veranderd?) Gebruik een vel blauw papier, lijm en watten.

Optie met sterren:

Babu staart naar de duizenden lichtjes en sterren.

- Doe het licht in de klas uit. Zet op het digibord een sterrenhemel op het scherm.
- Laat daarna de leerlingen een tekening van de sterrenhemel maken. Bijvoorbeeld op een zwart vel met glow-in-the-dark stiften of verf.
- Bespreek na: 'Wat zie je in de sterren? Geloof jij dat een ster staat voor iemand die is overleden?'

Hang alle mooie creaties op aan het plafond in de klas!

ZWART-WIT

De illustraties in het boek zijn in zwart-wit. Bekijk ze met de kinderen en laat ze zelf ook experimenteren met zwart en wit.

Vorbereiding

Nodig:

- Het boek
- Zwart papier met wit krijt
- Wit papier met potloden
- Wit papier met houtskool
- De illustratie op pagina 22 en 23: de neushoorn

Uitvoering:

- Bekijk samen het boek en vraag: 'Welke illustratie vind je het mooist, en waarom?'
- Bekijk samen de illustratie op pagina 22 en 23: de neushoorn. Hoe is de neushoorn getekend? Met welk tekengerei? Wat kun je zeggen over de techniek: is de neushoorn heel fijn of juist grof getekend?
- De neushoorn lijkt niet op oma. Lees voor: 'Ze zou sierlijk bewegen. Door het water glijden. Of lichtjes door de lucht fladderen als een dwarrelend veertje op een windstille dag. Misschien wel zoals de vlinder die ik daar zag.'
- Vraag leerlingen na te denken over een dier waar zij op lijken: 'Als jij een dier zou zijn, welk dier zou jij dan zijn? En waarom?'
- Geef de leerlingen de opdracht het dier te tekenen waar ze zelf op lijken, in zwart-wit, mét houtskool of krijtjes. Kunnen zij de techniek van Mark Janssen nadoen?

TIBETAANSE VLAGGETJES

Vorbereiding

Nodig:

- Tibetaanse vlaggetjes (of een afbeelding ervan)

- Gekleurde stukken stof, touw, schaar en textielstiften

Uitvoering

- Vertel: 'Overal in Nepal zie je Tibetaanse gebedsvlaggetjes.' Laat een foto zien van de heilige tempel Pashupatinath. Als je zelf Tibetaanse vlaggetjes hebt, kun je die laten zien. Het zijn gekleurde stukjes stof, bedrukt met een gebed of een mantra. Mensen hagen deze vlaggetjes op een tempel of op de top van een berg.
- Deel stukken stof, touw en textielstiften uit aan de kinderen en leg uit: 'We gaan samen onze eigen vlaggenlijn maken, geïnspireerd op de Tibetaanse vlaggetjes. Iedereen maakt één vlaggetje. Je mag de vlag zo bont maken als je wilt.'
- Kunnen de leerlingen schrijven? Schrijf er dan een wens voor de klas op.
- Uiteindelijk hebben we een mooie lijn vol met gekleurde vlaggetjes om op te hangen in de klas of op de gang.

DE WERELD EN IK: WONEN IN NEPAL

WOORDWEB

Leer samen het mooie land Nepal kennen.

Vorbereiding

Nodig:

- Afbeeldingen van Nepal of een filmpje over Nepal. Liefst met een kind in de hoofdrol.
- Leeg A4-papier om een woordweb te maken.
- Een schrift met een pen om vragen op te schrijven.
- Een timer op het bord.

Uitvoering

Het boek

- Blader met de leerlingen het boek door en kijk goed naar de platen. 'Babu woont in Nepal. Hij zwemt in het meer van Pokhara en zit op de Apentempel. Wat weet je allemaal al over Nepal?'
- Geef de leerlingen een groot A4 met middenin een cirkel 'Nepal'. Maak samen een woordweb over Nepal. Kunnen kinderen al schrijven? Laat hen dit dan in groepjes van vier doen.
- Stimuleer de leerlingen in het boek te kijken: 'Wat weet je over de natuur? Wat weet je over de kinderen die er leven? Hoe ziet de school eruit? Hoe gaan ze naar school? Welke dieren leven er? En de gebouwen, wat weet je daarover? Wat valt je nog meer op?'
- Laat één groepje presenteren: 'Wat weet je nu over Nepal?' Vraag andere groepjes of zij nog aanvullingen hebben.

Film over Nepal

- Laat een kort filmpje over Nepal zien:
<https://www.youtube.com/watch?v=AyrzYBQYHEM>
Of bekijk samen de foto's van Nepal:
<https://www.rondreis.nl/blog/bestemmingen/de-mooiste-plekken-van-nepal-top-15-bezienswaardigheden/#:~:text=Lumbini,waar%20Boeddha%20geboren%20zou%20zijn.>
- Vraag de kinderen: 'Wat herken je uit het boek?' Laat bijvoorbeeld de Apentempel op een foto zien; dit is een indrukwekkend gebouw.
- Heb je iets nieuws geleerd over Nepal? Laat de leerlingen hun woordweb aanvullen.

Een expert op bezoek?

- Het zou leuk zijn als er iemand in de omgeving is die uit Nepal komt of wel eens een reis gemaakt heeft naar Nepal. Nodig de (Nepalese) gast uit in de klas.
- Bereid met leerlingen vragen voor: 'Wat zou je iemand willen vragen die uit Nepal komt?'

Is er geen expert in de buurt? Dan worden de leerlingen zelf expert!

Expertmethodiek

- 10 minuten: verdeel de klas in groepjes van 5. Ieder groepje krijgt een kleur toegewezen. Ieder groepje formuleert een vraag over Nepal en gaat op zoek naar het antwoord.
(Lukt het de leerlingen niet om zelf een vraag te bedenken? Verdeel dan vragen onder de groepjes. Bijvoorbeeld:
 - *Wat eten mensen dagelijks in Nepal?*
 - *Hoe wonen de mensen?*

- *Wat weet je over de Himalaya?*
- *Welke dieren wonen er nog meer?*
- *Of complexer: wat weet je over het boeddhisme?*
- Let op: ieder groepslid moet straks het antwoord op de vraag goed kunnen vertellen. Dat betekent dat ieder kind goed moet meedoen. Help de leerlingen met een makkelijke site of mooi boek waar zij het antwoord kunnen opzoeken.
- 5 minuten: maak nu nieuwe groepjes. Dit zijn de expertgroepjes. Ieder groepje bestaat uit leerlingen uit een andere kleurgroep (rood+groen+blauw+geel) Dus: iedere leerling weet het antwoord op een andere vraag.
- Zet een timer: iedere leerling krijgt max. één minuut om als expert aan zijn nieuwe groepsleden te vertellen wat hij of zij te weten is gekomen over Nepal. (Vijf keer één minuut)
- In een recordtijd is de klas veel wijzer geworden over Nepal! Rond klassikaal af: 'Zou jij naar Nepal op vakantie willen? Waarom wel/niet? Zou jij in Nepal willen wonen? Waarom wel/niet?'

NEPAL VERSUS NEDERLAND

Vorbereiding

Nodig:

- Het boek *Altijd dichtbij*
- Een boek over Nederland

Uitvoering

- Blader met de leerlingen *Altijd dichtbij* door.
- Wat zien ze voor natuur?
- Laat de leerlingen de heuvels, de bergen en de begroeiing benoemen.
- Vertel ze over de Himalaya in Nepal.

- Wat zijn verschillen met de natuur in Nederland? (Pak het boek over Nederland erbij indien nodig.)
- Zien ze ook overeenkomsten?
- Schrijf de resultaten op het bord.

EEN REISGIDS VAN NEDERLAND

Vorbereiding

Nodig:

- Een computer met internet
- Per groepje: 4 vellen papier op A3-formaat, dubbelgevouwen en vastgeniet
- Tekenspullen

Uitvoering

- In het boek staan mooie illustraties van beroemde plaatsen in Nepal. Bespreek samen de plaatsen die de leerlingen zien.
- Vraag de leerlingen nu stil te staan bij het land en de plaats waar zij zelf wonen: 'Stel dat jij jouw dorp/stad/land/omgeving mag laten zien aan iemand die er nog nooit is geweest. Welke plekken zou je dan laten zien, en waarom?'
- Laat hen groepjes van vier maken en laat ze per groepje bespreken welke plekken zij mooi of belangrijk vinden.
- Die plekken verdelen ze onder elkaar in de groep en zo maakt ieder groepslid een pagina van de gids.

SPIEGELEN EN REFLECTIE

BEKIJKEN

Vorbereiding

Nodig:

- Het omslag van *Altijd dichtbij*
- Een platte spiegel zonder lijst

Uitvoering:

- Vorm een kring.
- Bekijk samen het omslag van het boek.
- Vraag leerlingen wat zij zien.
'Hoe komt het dat je Babu dubbel ziet?'
- Laat kinderen zelf verwoorden wat de weerspiegeling is.
- Voeg indien nodig kennis toe: 'Het water werkt als een spiegel. De zon schijnt op Babu en de mooie tempel. Het licht weerkaatst in het water. Zo ontstaat er een spiegeling.'
- Neem een spiegel mee en laat zien wat er gebeurt als je die op het omslag van het boek zet.

DOEN

Vorbereiding

Nodig:

- Verschillende voorwerpen, bijv. duploblokken, kralen, hoepels

Uitvoering:

Doe een aantal oefeningen met spiegelen:

- Leerlingen moeten elkaar spiegelen. Ga tegenover elkaar zitten. Eén leerlingen doet bewegingen, de ander spiegelt.
- Eén leerling maakt een compositie in een hoepel (met blokken en kralen). De andere leerling spiegelt en maakt de compositie na.

TEKENEN

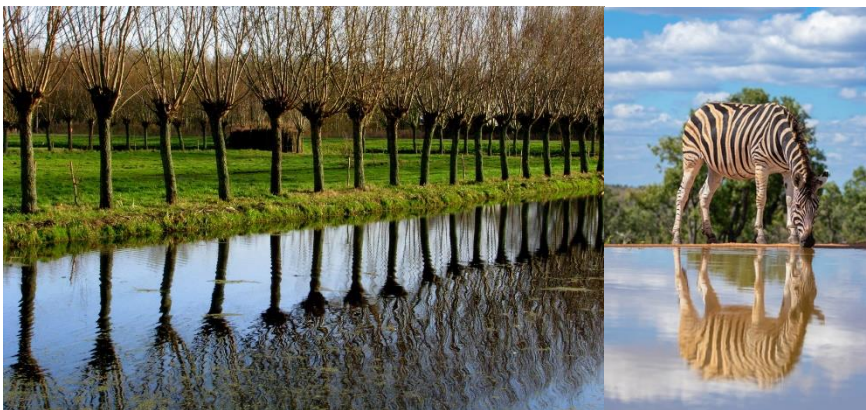
Vorbereiding

Nodig:

- Tekenmateriaal
- Afbeeldingen met bijzondere reflecties
- Digibord

Uitvoering:

- Laat een aantal afbeeldingen op het digibord zien van bijzondere reflecties. Bijvoorbeeld:

- Laat de leerlingen zelf een reflectie tekenen, eerst eenvoudig:
 - Vouw een A4'tje doormidden.
 - Teken op de bovenste helft een driehoek.
 - Vraag de leerlingen de driehoek te spiegelen aan de onderkant. Hoe ziet dat eruit?

- Ga nu door met een moeilijkere opdracht: een landschap spiegelen. Geef leerlingen een A4'tje en de volgende instructies:
 - Vouw het vel dubbel.
 - Teken op de bovenste helft een rij huisjes (met bomen etc.).
 - Kleur die in.
 - Nu kun je aan de onderste helft van het A4'tje weerspiegeling teken.
 - Tip: kleur de weerspiegeling ook in, maar met lichtere kleuren.

BEWEGEN

APENKOOIEN

Vorbereiding

Nodig:

- Speellokaal of gymzaal
- Spullen zoals matten, banken, touwen, hoepels, klaargezet in de gymzaal

Uitvoering:

- Vraag de leerlingen om hulp: 'We gaan zo apenkooien. Jullie krijgen 5 minuten om samen een mooie baan te maken.'
- Apenkooien is een variant van tikkertje waarbij niemand de grond mag raken. Leerlingen mogen slingeren, klimmen, springen, maar de grond niet raken. Raken zij de grond toch? Dan zijn zij af.

Voor jongere leerlingen:

- Bespreek in de gymzaal welke dieren er allemaal in het boek voorkomen (neushoorn, aapjes, vlinders, vogels, vissen etc.).
- Kies twee tikkers. Zij staan midden in de gymzaal. De andere leerlingen moeten oversteken, zonder getikt te worden.
- Zij mogen niet zomaar rennen, maar moeten oversteken zoals een dier. Roep bijvoorbeeld: 'Stamp als een neushoorn' of: 'Fladder als een vlinder.' Ook de tikkers moeten bewegen als het dier.